

DİNLEME BECERİSİ ÜZERİNE HAZIRLANAN LİSANSÜSTÜ TEZ ÇALIŞMALARININ BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Mehmet SOYUÇOK*

Makale Geliş Tarihi: 26.02.2022

Makale Kabul Tarihi: 23.04.2022

Özet

Bu çalışmanın amacı, ana dili eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan lisansüstü tez çalışmalarını bibliyometrik olarak analiz etmektir. Bu amaca ulaşmak için ilgili konudaki tezler yıllarına, türlerine, hazırlandıkları üniversitelere, konularına ve yöntemlerine göre bibliyometrik analize tabi tutulmuştur. Çalışma nitel bir yaklaşımla yapılandırılmıştır. Veriler toplanırken belgesel tarama, analiz edilirken bibliyometrik analiz uygulanmıştır. Tezleri incelerken öncelikle bir Tez İnceleme Formu hazırlanmış, sonrasında Ulusal Tez Merkezinde yayımlanmış tezler bu form doğrultusunda analiz edilmiştir. Formun hazırlanmasında ve uygulanmasında uzman görüşüne başvurulmuştur. Ulusal Tez Merkezinde konuyla ilgili 238 tez bulunduğu, bu tezlerden 89'unun Türkçe eğitimiyle ilgili olduğu görülmüştür. Ayrıca farklı alanlarda hazırlanmış dört tez de ana dilde dinleme becerisiyle ilgili olduğu için araştırmaya dâhil edilmiştir. Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili lisansüstü tez çalışmalarında 2010 yılından itibaren göreceli, 2018 yılından itibaren ise büyük bir artış dikkati çekmektedir. Tezler çoğunlukla nicel yöntemle hazırlanmış olup en fazla seçilen konu dinleme strateji, yöntem ve teknikleridir. Tezlerin sayısının az olduğu ($f: 93$) söylenebilir. İlgili konuda en fazla tezin Gazi Üniversitesinde hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dinleme, yüksek lisans, doktora, bibliyometrik analiz.

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF GRADUATE THESIS STUDIES ON LISTENING SKILLS

Abstract

The aim of this study is to bibliometrically analyze the postgraduate thesis studies on listening skills within the scope of mother tongue education. In order to achieve this goal, the theses on the relevant subject were subjected to bibliometric analysis according to their years, types, universities, subjects and methods. The study has been structured with a qualitative approach. Documentary scanning was applied while collecting data and

* Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, mehmetsoyucok@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7800-4402

bibliometric analysis was applied while analyzing. While examining the theses, firstly, a Thesis Examination Form was prepared and then the theses published in the National Thesis Center were analyzed in line with this form. Expert opinion was sought in the preparation and application of the form. It has been observed that there are 238 theses on the subject in the National Thesis Center and 89 of these theses are related to Turkish education. In addition, four theses prepared in different fields were included in the study because they are related to listening skill in the mother tongue. Within the scope of Turkish education, there has been a relative increase in the graduate thesis studies on listening skills since 2010, and a large increase since 2018. Theses are mostly prepared by quantitative method, and the most chosen topic is listening strategies, methods and techniques. It can be said that the number of theses prepared on the relevant subject is low (*f*: 93). Most theses on the related subject have been prepared in Gazi University.

Keywords: Listening, master's degree, doctorate, bibliometric analysis.

1. GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insan sürekli iletişim hâindedir. Bu iletişim genellikle sözlü iletişim formunda, dinleme ve konuşma yoluyla gerçekleşir. Özellikle dinleme güçlü bir bilgilenme aracıdır. Dinleme yoluyla vericilerden alınan çeşitli mesajlar zihinde işlenerek bilişsel yapılar hâline getirilir. Bu durum, dinlemenin önemli bir bilgilenme ve iletişim aracı olduğunu göstermektedir.

Anne karnında gelişmeye başlayan dinleme becerisi (Melanlıoğlu, 2012, 67), insanların ilk sahip olduğu öğrenme yoludur, insanlar duyarak pek çok şeyi öğrenirler. Daha okuma yazmanın hatta konuşmanın söz konusu olmadığı gelişim dönemlerindeki çocuklar için en ideal öğrenme yolu dinlemedir. Özellikle ninnilerin zihinsel ve dilsel gelişimi sağladığı, ninni dinleyen çocukların ileriki yaşlarında dili kullanma ve düşünme becerileri bakımından daha başarılı oldukları bilinmektedir (Güneş, 2010, 31). İlk okuma yazma öğretimi süreci de dinleme ile başlar. Bu bakımdan dinleme diğer dil becerilerini öğrenmenin bir yolu olarak değerlendirilebilir. Bütün dil becerileri önemli olmakla birlikte teknik ve teknolojik gelişmeler dolayısıyla dinlemenin öneminin arttığına dair görüşler de ortaya atılmıştır (Gücüyeter, 2009, 169).

Günlük hayatta en sık kullanılan dil becerisi dinlemedir. İnsanların alışverişte, yolculukta, okulda, resmî kurumlarda vb. hayatın hemen her alanında muhataplarını veya çeşitli bilgi kaynaklarını dinlemeleri gerekir. Bu da dinlemenin iletişimde, iş hayatında, akademik hayatta başarı sağlama fonksiyonu olduğunu gösterir. Dinleme özellikle iş hayatında ve akademik hayatta kilit nokta özelliği taşır (Brownel, 1994, 19; Janusik, 2002, 5). İnsanlar zevk almak için, öğrenmek için, işlerini yapabilmek için dinler. Yani dinlemede bir amaç söz konusudur. Dinlemeye başlamadan önce bir amaç oluşturulması gerekir çünkü amaçsız yapılan işin faydalı bir sonuç vermesi zordur. Örneğin yolda yürürken tesadüfen kulağımıza çarpan üzerinde düşünmediğimiz, dikkatimizi vermediğimiz sesleri, yoldan geçen arabaların gürültülerini duymak dinleme sayılmaz.

İşitme ve dinleme birbirinden çok farklı kavramlardır. İşitme dinleme için temeldir, dinleme ise işitmeden çok daha karmaşık bir süreci işaret eder. Dinleme, fiziksel temelli bir süreç olmakla birlikte bilişsel ve duyuşsal yönleri de sahiptir. Etkili bir dinleme için fiziksel bakımdan gerekli yeterlilikler sağlanmış olmalı, dikkat hedef ses kaynağına yöneltilmeli ve

beyin işitilenleri anlamlandırmak üzere faaliyette olmalıdır (Calp, 2010, 161; Devine, 1978, 297; Duker, 1965, 321; Griffiths, 2009, 82; Strother, 1987, 628). Bu da yoğun bir zihinsel çabayı ifade eder. Toplumsal kabullerde dinlerken pasif olmayı yücelten bir anlayış söz konusu (Çifci, 2001, 166) olsa da dinleyicinin pasif değil, aktif olması gerekir. Bu bakımdan dinleme, dinleyicinin aktif olmasını gerektiren, seslerin duyulup anlamlandırılıp yorumlanmasını içeren, fiziksel, bilişsel ve duyuşsal yönleri bulunan, yoğun zihinsel çaba gerektiren bir süreç olarak tanımlanabilir. Dinleme, amaca, yapılaş şekline, ortamına vb. göre çeşitli türlere ayrılmaktadır. Başlıca dinleme türleri olarak “aktif dinleme, stratejik dinleme, diyalog ve sunuya yönelik dinleme, bilgi edinmeye dayalı dinleme, yorumlayıcı dinleme, eleştirel dinleme, haz almak için dinleme” (Akyol, 2006: 4) sayılabilir.

İyi bir dinleyici olmak için bütün koşullar yerine getirilmiş olsa dahi dinleyici dinlediğini anlama için yeterli alt yapıya sahip değilse süreçte yine başarısız olunacaktır. Çünkü dinleme ses özellikleri kadar anlamsal özelliklere de sahiptir. Her ifadenin bir okunan, dinlenen yüzeysel yapısı olduğu gibi bir de o ifadenin bütün anlam özelliklerini taşıyan derin yapısı vardır (Chomsky, 2001, 36). Dinlenenleri iyi kavrayabilmek ve anlayabilmek için derin yapıya ulaşabilmek gerekir. Bu durum jest, mimik ve tonlama bilgisi için de geçerlidir. Aynı ifade, farklı tonlamalarda, çeşitli jest ve mimiklerle dile getirildiğinde farklı anlamlar içerebilir. Buradaki doğru anlamın edinilebilmesi, dinleyicinin belirtilen alandaki bilgi ve becerisine bağlıdır. Ayrıca dinleyicinin “dinlediği konu ile ilgili davranış, mizaç, güdü, tercih, zevk ve değerleri de dinlemede etkili olacaktır” (Akkaya ve Ünal, 2016: 65).

Uluslararası alanyazın incelendiğinde dinlemenin 1898 yılından itibaren bir çalışma konusu olarak ortaya çıktığı görülmektedir (Beall, Gill-Rosier, Tate ve Matten, 2008, 123). Bu çalışmaların yoğunlaşması 1950’li yıllarda mümkün olmuştur. Ülkemizde ise dinleme becerisi üzerine 1990’lı yıllardan itibaren çalışılmaya başlanmıştır. Dinleme konusundaki çalışmaların hem yurt dışında hem de ülkemizde bu kadar geç başlaması, evrensel alanyazında dinleme için kullanılan (Anwar, 2018, 50; Çifci, 2001, 166; Dixon, 1964, 285; Hunk ve Hunk, 1989, 660; Moradian, 2015, 67; Osada, 2004, 63; Whiteson, 1975, 21) “neglected skill” (ihmal edilmiş beceri) ifadesinin haklılığını göstermektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında dinlemenin kendiliğinden ortaya çıkan ve gelişen bir beceri olarak görülmesinin etkisi büyüktür (Doğan, 2011, 16; Landry, 1969, 599). Hâlbuki anne karnından itibaren gelişmeye başladığı söylenen beceri, dinlemenin en basit hâlidir. Nasıl ki görebilmek okuma için, çeşitli sesler çıkarabilmek konuşma için, parmak ve ellerini oynatabilmek yazma için yeterli değilse ses dalgalarını fiziksel olarak algılayabilmek de dinleme için yeterli değildir.

Türkçe dersinin anayasası konumunda olan Türkçe öğretim programları tarihsel süreç içinde incelendiğinde dinlemenin temel dil becerisi olarak kabul edildiği fakat bu beceriye yeterince yer verilmediği ve dinleme öğretiminin nasıl gerçekleştirileceği konusunda açıklama ve yönlendirmelerin yeterince yapılmadığı görülmektedir (Kurudayıoğlu ve Kana, 2013, 246). Türkçe öğretmeni yetiştirme süreci de farklı değildir. “2006 yılında yeniden yapılandırılan Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı’yla dinleme becerisi de öğretim programlarında yerini almıştır. Bu değişikliklerle birlikte Türkçe Öğretmenliği lisans dersleri arasına 3.sınıf / 5. yarıyılıda dört saatlik (2+2) Anlama Teknikleri II: Dinleme Eğitimi dersi” (Maden ve

Durukan, 2011: 104) dâhil edilmiştir. Etkili dinleyicilerin dinleme eğitimine karşı böyle bir yaklaşımla yetiştirilemeyeceği açıktır. Ayrıca, bir etkinliğin, hedefin, kazanımın programda yer alması, mutlaka derslerde de yer aldığı anlamına gelmez. Yapılan gözlemlere göre Türkçe derslerinde dinlemeye yeterince yer verilmemektedir. Dört temel dil becerisinden biri olan dinlemeye yazılı sınavlarda ve farklı seçme sınavlarında da hiç yer verilmemesi, üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur.

Türkçe eğitiminde gereken zamanın ve enerjinin ayrılmadığı düşünülen dinleme eğitimi, başarılı ve etkin katılıma dayalı biçimde yapılırsa öğrenciye birçok fayda sağlar. “En geniş ilgiye sahip olanlar, en iyi dinleyenler, en ilginç ve en başarılı insanlardır. İyi dinlemeyenlerin sınırlı ilgi alanları vardır ve meslekî gelişimlerini ve kişisel memnuniyetlerini kısıtlarlar” (Robertson, 1999: 29). Bunun için ise sistemli olarak öğretilmiş bir dinleme becerisine ve bu dinleme becerisini deneyimlerle geliştirecek zihni yeteneğe ihtiyaç vardır (Aşılıoğlu, 2009, 46). Dinleme günlük hayatta çok sık kullanıldığı için öğrencinin öğrendiklerini sık sık tekrar etme fırsatı da olacaktır. Ayrıca, öğrendiklerini günlük hayatta kullanabildiğini, bunların kendine fayda sağladığını gören öğrencilerin okula ve derslere karşı bakış açısı da olumlu yönde gelişecektir.

Dinleme becerisinin geliştirilebilmesi için etkili bir öğretim gerekir. Bu öğretim sürecinde öğrenciler aktif olmalı; neyi, niçin, nasıl dinleyecekleri konusunda bilgilendirilmeli ve edebî metinlerin yanı sıra otantik metinlerle de çalıştırılmalıdır. Öğretim sürecinde dinlemenin öğretilmesi ve dolayısıyla öğrenilmesi zor bir beceri olduğu göz önünde tutulmalıdır (Vandergrift, 2004, 4; Walker, 2014, 167). Bu öğretim sırasında ve sınıftaki genel atmosfer içinde öğretmene düşen bir diğer önemli görev de iyi bir dinleyici olarak öğrencilere örnek olmaktır (Eyüp, 2019, 1774; Kantemir, 1991, 18). Dinleme yapılmadan önce öğrenci etkinliğin amacı ve yapılma şekli konusunda bilgilendirilmelidir, dinlerken aktif katılımı nasıl gerçekleştireceği konusunda önceden bilgili olmalıdır. Not alma vs., etkinlikten sonra ise dinledikleri hakkında değerlendirmeler yapma, eleştirilerde bulunma gibi alışkanlıklar kazandırılmış olmalıdır. Dinleme becerisi sadece ana dili dersleriyle sınırlandırılmayacağı için bütün derslerde bu konu üzerinde önemle durulmalıdır (Hunk ve Hunk, 1989, 662).

Son yıllarda Türkçe eğitimiyle ilgili yapılan araştırmaları bibliyometrik olarak inceleyen çok sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir:

Varışoğlu, Şahin ve Göktaş (2013) tarafından yapılan araştırmada Türkçe eğitimi alanındaki araştırmalarda tarama modelindeki çalışmaların çoğunlukta olduğu, nicel araştırma yöntemlerinin sık kullanıldığı, veri analizinde genellikle betimsel analiz yapıldığı ve en çok çalışılan alanın okuma eğitimi olduğu belirlenmiştir.

Göçen ve Okur (2015) tarafından yapılan araştırmada sözcük öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezler incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, bu tezler çoğunlukla yüksek lisans seviyesinde olup nicel yöntemle gerçekleştirilmiştir. Bu tezlerde doküman analizi yapıldığı ve betimsel tarama yönteminin uygulandığı görülmüştür.

Gündoğdu ve Dönmez (2016) tarafından yapılan araştırmada 2000 ve 2016 yılları arasında Türkçe öğretim programları ile ilgili hazırlanan makale ve tezler incelenmiştir.

Araştırmada verilerin çoğunlukla doküman incelemesi yoluyla veya likert tipi anketlerle toplandığı, nitel yöntemlerin tercih edildiği ve yöntem kısımlarında yanlışlıklar yapıldığı tespit edilmiştir.

Biçer (2017) tarafından yapılan araştırmada yabancılara Türkçe eğitimi konusundaki makaleler incelenmiş ve bu konudaki makalelerin çoğunlukla nitel araştırma desenine göre yapıldığı, veri toplama sürecinin, veri toplama araçlarının, verilerin analizinin de bu doğrultuda şekillendirildiği belirlenmiştir.

Boyacı ve Demirkol (2018) tarafından yapılan araştırmada Türkçe eğitimi alanındaki doktora çalışmaları incelenmiştir. Bu araştırmanın bulgularına göre Türkçe eğitimi alanında hazırlanan 275 tezin on ikisi dinleme becerisi ile ilgilidir.

Turan, Sevim ve Tunagür (2018) tarafından yapılan araştırmada Türkçe eğitimi alanında hazırlanan doktora tezlerinin özetleri incelenmiş ve doktora tezlerinde amaç ve sonuç bölümlerinin güçlü olduğu ancak örneklem, verilerin toplanması, verilerin analizi, bulgular ve önerilerin yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Bu alanyazın incelemesine göre Türkçe eğitimi konusunda dinleme becerisi ile ilgili yeterince çalışma olmadığı, var olan çalışmaların diğer beceri alanlarıyla ilgili çalışmalara göre az olduğu görülmektedir. Dinleme becerisi ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmesinin, bu çalışmalardaki yönelimlerin ortaya konmasının ilgili alandaki araştırmacılara yol göstereceği düşünülmektedir. Bu yüzden araştırmada dinleme eğitimi ile ilgili tezler, çeşitli yönlerden incelenmiştir. Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ana dilinde dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?

2. Ana dilinde dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin tez türüne göre dağılımı nasıldır?

3. Ana dilinde dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?

4. Ana dilinde dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin kullanılan yöntemlere göre dağılımı nasıldır?

5. Ana dilinde dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin konulara göre dağılımı nasıldır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, doküman incelemesine dayalı nitel bir yaklaşımla yapılandırılmıştır. Nitel araştırmalarda veriler doğal ortamda toplanır, kaynağa doğrudan ulaşarak detaylı bilgi edinilmeye çalışılır. Nitel araştırmalarda veri toplamak için bir araç kullanılsa da kullanılmasa

da bilgiyi doğrudan toplayan araştırmacının kendisidir. Nitel araştırmada araştırmacılar elde ettikleri bulguların üzerinde derinlemesine dururlar (Creswell, 2017, 185-186).

2.2. Çalışma Dokümanları

Bu araştırmanın çalışma dokümanlarını Ulusal Tez Merkezinde yayımlanan 2000 yılından itibaren hazırlanmış olan Türkçe eğitimi alanındaki ana dilinde dinleme becerisi konulu lisansüstü tez çalışmaları oluşturmaktadır. Çalışma dokümanlarına ulaşabilmek için YÖK Ulusal Tez Merkezi üzerinden gelişmiş arama yapılmıştır. Gelişmiş arama yapılırken “Aranacak Kelime(ler)” bölümüne “dinleme” yazılarak arama yapılmıştır. Yapılan aramada sisteme kayıtlı toplam 238 tez bulunduğu, bu tezlerden 89’unun Türkçe eğitimiyle ilgili olduğu görülmüştür. Ayrıca dört tezin İngiliz Dili ve Edebiyatı, Sınıf Eğitimi, Eğitim Programları ve Öğretimi, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi bölümlerinde hazırlanmasına rağmen içerik bakımından Türkçe eğitimiyle ilgili olabileceği düşünülmüştür. Araştırmacı tarafından yapılan incelemede bu tezlerin Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisiyle ilişkilendirilebileceği görülmüş ve uzman görüşü alındıktan sonra çalışma dokümanlarına dâhil edilmelerine karar verilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında belgesel tarama yöntemi uygulanmıştır. “Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel tarama denir” (Cemaloğlu, 2014: 154). Belgesel taramada incelenen konuyla ilgili her türlü doküman inceleme konusudur. Tezleri incelemek için öncelikle bir Tez Değerlendirme Formu hazırlanmıştır. Bu form hazırlanırken önce alan yazındaki bibliyometrik çalışmalar incelenerek değerlendirme kıstasları belirlenmiş, maddeler oluşturulmuş ve uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü alındıktan sonra forma son hâli verilmiştir. Ayrıca tezlerin konuları belirlenirken yine üç kişilik bir uzman grubuyla birlikte kodlar belirlenmiştir. Bütün tezlerin adları değerlendirme formuna yazılmış ve Microsoft Excel 2013 programına aktarılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada dinleme becerisi ile ilgili tezler nitel bir anlayışla bibliyometrik analize tabi tutulmuştur. “Bibliyometrik analiz yöntemi ile akademik bir alanda yayımlanmış çalışmalar farklı bibliyometrik özellikler (konu, yıl, katkı sağlayan kurum, kullanılan anahtar sözcükler, kullanılan kaynaklar, eserlerin yazar sayısı, atıflar, öz atıflar vb.) kapsamında değerlendirilerek, bilimsel değerlendirmeye ilişkin bazı bulgular elde edilmektedir” (Temelli ve Karcıoğlu, 2018: 251). Bibliyometrik çalışmalar genellikle doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilir (Coşkun, Dünder ve Parlak, 2014, 381). Tezler, değerlendirme formu doğrultusunda türüne (yüksek lisans/doktora), hazırlandığı üniversiteye, kullanılan yöntem (nitel, nicel/karma), konusuna ve araştırmacıların cinsiyetine göre incelenmiştir. Form doldurulduktan sonra tezler ve formdaki bilgiler uzman görüşüne sunulmuştur. Tür, üniversite, yöntem ve cinsiyet bilgileri için frekans ve yüzde değerleri hesaplanmış; tez konuları için ise içerik analizi yapılmış ve temalar belirlenmiştir. Belirlenen her tema için de frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Her inceleme başlığına ilişkin elde edilen veriler ayrı ayrı tablolar hâlinde sunulmuş ve ayrıntılı olarak yorumlanmıştır.

2.5. Geçerlik ve Güvenilirlik

Tez değerlendirme formları oluşturulurken alanyazın taramasının ardından bir taslak form hazırlanmış; ardından bu form uzman görüşüne sunulmuş ve gelen görüşler doğrultusunda form kesinleştirilmiştir. Ayrıca güvenilirliği güçlendirmek adına Gibbs'in (2000) önerdiği nitel güvenilirlik adımlarına başvurulmuştur. Bu doğrultuda elde edilen bulgular iki kez araştırmacı tarafından kontrol edilmiş, kodlama yapılırken kod tanımlarını belirten kısa notlar kullanılmış, kodlamaların doğruluğu noktasında bir uzman görüşüne başvurularak çapraz kontrol yapılmıştır. Geçerlik için ise dış denetleyici kullanılmış ve ayrıntılı betimleme yapılmıştır. Çalışmanın yöntemi, dokümanları ve bulguları bu dış denetleyicinin onayına sunulmuştur. Çalışma süreci hakkında geniş bilgi verilerek ayrıntılı betimleme yapılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Türkçe Eğitimi Kapsamında Dinleme Becerisi ile İlgili Hazırlanan Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Ulusal tez merkezindeki kayıtlar incelendiğinde Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan tezlerin yıllara göre dağılımına ilişkin aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 1. Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı

Yıl	f	%	Yıl	f	%
2000	1	0,93	2011	6	5,58
2001	2	1,86	2012	6	5,58
2002	0	0	2013	6	5,58
2003	1	0,93	2014	7	6,51
2004	2	1,86	2015	8	7,44
2005	2	1,86	2016	4	3,72
2006	0	0	2017	3	2,79
2007	3	2,79	2018	14	13,02
2008	1	0,93	2019	19	17,67
2009	1	0,93	2020	3	2,79
2010	4	3,72	Toplam	93	100

Tez merkezi verilerine göre, Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili Türkiye'de ilk tez 2000 yılında hazırlanmıştır. On yıl boyunca, yani 2009'a kadar, hazırlanan ilgili konudaki tez sayısında ciddi bir artış yaşanmamıştır hatta 2002 ve 2003 yıllarında Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili tez hazırlanmamıştır. 2010 ve 2017 yılları arasına bakıldığında hazırlanan tez sayısının 4 ile 8 arasında değiştiği görülmektedir. Tez sayısında 2018 yılında büyük bir artış yaşanmış, en çok tez hazırlanan yıl ise 2019 olmuştur. Bu durum, dinleme becerisine karşı ilginin artmaya başladığı şeklinde yorumlanabilir. 2020 yılında ise dinleme becerisi ile ilgili tez sayısında büyük bir düşüş olduğu görülmektedir. Bu da 2020'nin mart ayı itibariyle başlayan salgın hastalığa

bağlanabilir çünkü bu süreçte bütün üniversiteler uzaktan eğitim yoluna gitmiş, bazı tez savunmaları da ertelenmiştir.

3.2. Türkçe Eğitimi Kapsamında Dinleme Becerisi ile İlgili Hazırlanan Lisansüstü Tezlerin Tez Türüne Göre Dağılımlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Ulusal tez merkezi kayıtları incelendiğinde Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin tez türüne göre dağılımına ilişkin şu bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 2. Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin tez türüne göre dağılımı

Tez Türü	f	%
Yüksek Lisans	75	80,6
Doktora	18	19,4
Toplam	93	100

Tabloda görüldüğü üzere dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğu (%80,6) yüksek lisans türündedir. Hazırlanmış olan on sekiz doktora tezinin beşi 2018 yılından sonra hazırlanmıştır, diğer on üç tez ise 2018 yılından önce ve çoğunlukla 2015'e kadar hazırlanmıştır. Birinci alt problemin bulgularında görülen 2018 itibariyle dinleme becerisine olan ilginin artması durumu, doktora tezlerine yansımamıştır.

3.3. Dinleme Becerisi ile İlgili Hazırlanan Lisansüstü Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Ulusal tez merkezi kayıtları incelendiğinde Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımına ilişkin şu bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 3. Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı

Üniversite	f	%	Üniversite	f	%
Dokuz Eylül	3	2,79	Abant İzzet Baysal	3	2,79
Ömer Halisdemir	2	1,86	Yüzüncü Yıl	2	1,86
Yıldız Teknik Ü.	3	2,79	Mersin	1	0,93
Necmettin Erbakan	7	6,51	Uşak	1	0,93
Uludağ	2	1,86	Dokuz Eylül	1	0,93
İnönü	1	0,93	Hacettepe	3	2,79
Dumlupınar	3	2,79	Cumhuriyet	1	0,93
Onsekiz Mart	8	7,44	Gaziosmanpaşa	1	0,93
Marmara	2	1,86	Atatürk	3	2,79
Gazi	11	10,23	Anadolu	2	1,86
Ankara	2	1,86	Adnan Menderes	2	1,86
Boğaziçi	1	0,93	Sıtkı Koçman	1	0,93
Sakarya	3	2,79	Trakya	1	0,93
Erciyes	4	3,72	Yeditepe	1	0,93
Mehmet Akif	1	0,93	Osmangazi	2	1,86

Ersoy					
Hacı Bektaş Veli	4	3,72	Çukurova	2	1,86
Ahi Evran	2	1,86	İstanbul	1	0,93
Kırıkkale	2	1,86	Ege	1	0,93
Bartın	1	0,93	Kocaeli	1	0,93
Aydın	1	0,93	Toplam	93	100

Tabloda görüldüğü üzere Türkiye’de otuz dokuz üniversitede Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili lisansüstü tez çalışması yapılmıştır. Türkiye’de toplam 230 vakıf ve devlet üniversitesi bulunduğu göz önünde bulundurulunca Türkçe eğitimi kapsamındaki dinleme becerisi konusunda lisansüstü tez çalışması yapılan üniversite sayısının azlığı meydandadır. İlgili alanda en fazla lisansüstü tez çalışması yapılan üniversite Gazi Üniversitesi, en çok çalışma yapılan diğer iki üniversite ise Onsekiz Mart Üniversitesi ve Necmettin Erbakan Üniversitesidir. On altı üniversitede birer çalışma mevcutken diğer yirmi üniversitede yapılan çalışmalar 2, 3 veya 4 adettir.

3.4. Dinleme Becerisi ile İlgili Hazırlanan Lisansüstü Tezlerin Kullanılan Yöntemlere Göre Dağılımlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Ulusal tez merkezi kayıtları incelendiğinde Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin kullanılan yöntemlere göre dağılımına ilişkin aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 4. Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin kullanılan yöntemlere göre dağılımı

Kullanılan Yöntem	F	%
Nicel	59	63,4
Nitel	11	11,8
Karma	23	24,8
Toplam	93	100

Tabloda görüldüğü üzere, Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerde çoğunlukla nicel yöntem (%63,4) kullanılmıştır. İkinci sırada karma yöntem (%24,8), üçüncü sırada ise nitel yöntem (%11,8) bulunmaktadır. Bu bulgular, ilgili konudaki lisansüstü tezlerde açık ve güçlü bir şekilde nicel yönetime yönelim olduğunu göstermektedir. Nicel yöntemin kullanıldığı araştırmalarda ise tarama çalışmalarından ziyade deneysel çalışmalar yapılmıştır. Diğer bir deyişle bu çalışmalarda bir çalışma grubunun eğilimlerinden ziyade yapılan bazı işlemlerin dinleme becerisi üzerindeki etkisine bakılmıştır. Konuyla ilgili karma yöntemle yapılan çalışmalarda ise genellikle nicel yaklaşıma ağırlık verildiği ve nitel yaklaşımın bir destekleyici olarak kullanıldığı görülmektedir. Nitel çalışmalarda en fazla durum çalışması yapılmıştır, bu da Türkçe eğitimi kapsamındaki dinleme becerisi ile ilgili nitel araştırmalarda dinleme unsurlarının, dinleyenlerin vs. derinlemesine ele alındığını göstermektedir.

3.5. Dinleme Becerisi ile İlgili Hazırlanan Lisansüstü Tezlerin Konulara Göre Dağılımlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Ulusal tez merkezi kayıtları incelendiğinde Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin konularına göre dağılımına ilişkin aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 5. Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin konularına göre dağılımı

Konu	f	%
Dinleme strateji yöntem, teknik uygulamaları ve öğretiminin dinleme becerisine etkisi	40	43
Dinleme sürecine yönelik durum çalışmaları	26	28
Diğer dil becerileri kapsamındaki etkinliklerin dinleme becerisine etkisi	8	8,60
Dinleme becerisine ilişkin kaynak ve çalışmalara yönelik doküman incelemesi	8	8,60
Diğer dil becerileriyle dinleme becerisi arasındaki ilişki	3	3,20
Dinleme etkinliklerinin diğer dil becerilerine etkisi	3	3,20
Farklı formatlardaki dinleme metinlerinin dinleme becerisine etkisi	2	2,15
Farklı dinleme yöntem ve tekniklerinin karşılaştırılması	2	2,15
Dinleme ve diğer dil becerilerinin karşılaştırılması	1	1
TOPLAM	93	100

Tabloda görüldüğü üzere Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili hazırlanan lisansüstü tez çalışmalarının önemli bir kısmı “Dinleme strateji yöntem, teknik uygulamaları ve öğretiminin dinleme becerisine etkisi” konusundadır. Bu da ilgili alandaki çalışmaların deneysel olduğu, nicel yöntemle yapıldığı şeklinde olan ikinci alt probleme ilişkin bulguları desteklemektedir. Birçok çalışma ise “Dinleme sürecine yönelik durum çalışmaları” konusunu ele almıştır. Bu çalışmalarda dinleme süreçlerine ve öğrencilerin dinleme durumlarına odaklanılmıştır.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırma sonucunda tez merkezi kayıtlarında Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisiyle ilgili hazırlanan doksan üç lisansüstü tez bulunduğu belirlenmiştir. Bu tezlerin hazırlanma tarihlerine göre dengeli dağılmadığı anlaşılmaktadır. Çoğu yıl bir veya iki olan tez sayısı 2018’e kadar hiçbir yılda sekizi geçmemiştir. Hatta bazı yıllarda bu alanda hiç tez hazırlanmadığı görülmektedir. 2018 ve 2019 yıllarında ise ilgili konudaki lisansüstü tez çalışmalarında büyük artış olmuştur. Bu veriler dinleme eğitimine yönelik ilginin arttığı şeklinde yorumlanabilir. 2020 yılında görülen azalmanın ise pandemi süreciyle ilgili olduğu düşünülmektedir. Dinleme becerisi ile ilgili tezler genellikle deneyseldir ve uygulama yapılabilecek eğitim kurumlarının tamamı mart ayında kapatılmıştır. Yani bu düşüşü, dinleme becerisine yönelik ilginin azalmasına değil, bütün dünyayı etkisi altına alan salgın hastalığa bağlamanın daha doğru olacağı düşünülmektedir. Dinleme eğitimi ile ilgili tezler, Türkçe eğitimi alanındaki lisansüstü çalışmalar içinde düşük bir orana sahiptir. Tez merkezi verilerine göre 03.10.2020 tarihi itibarıyla Türkçe Eğitimi ABD kapsamında yapılan 1688 tez vardır, ayrıca Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı gibi diğer ana bilim dalları

bünyesinde yapılan tezler de göz önünde bulundurulursa 93 sayısının ne kadar az olduğu ortadadır. Örneğin 2006-2020 yılları arasında okumanın bir türü olan eleştirel okuma alanında yirmi dokuz lisansüstü tez çalışması yapılmıştır (Aydın, 2020, 79). Fakat 2018 ve 2019 yıllarındaki artışa bakıldığında bu oranın dinleme eğitimi lehinde değişeceği öngörülebilir. Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisiyle ilgili yapılan tezlerin büyük bir çoğunluğu yüksek lisans, küçük bir kısmı ise doktora çalışmasıdır. Doktora öğrenimi, yüksek lisansa kıyasla daha önemli ve etkili bir sürece işaret eder. “Doktora programı, öğrenciye bağımsız araştırma yapma, bilimsel problemleri, verileri geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma, analiz etme ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli becerileri kazandırır” (Resmî Gazete, 20.04.2016: 3); “tezli yüksek lisans programı ise öğrencinin bilimsel araştırma yöntemlerini kullanarak bilgilere erişme, bilgiyi derleme, yorumlama ve değerlendirme yeteneğini kazanmasını sağlar” (Resmî Gazete, 20.04.2016: 3). Yüksek lisans çalışmaları sayesinde bilimsel araştırmanın ne olduğu, sürecin nasıl ilerleyeceği öğrenilir, çalışma alanı konusunda uzmanlaşmaya başlanır. Doktora çalışmalarında ise çalışma alanında derinlemesine bilgi sahibi olmak ve üst düzey düşünme süreçlerini kullanarak alandaki problemlere yönelik çözümler üretmek esastır (Yağan ve Çubukçu, 2019, 35). Bu bulgular ve bilgiler, dinleme becerisine akademik olarak gereken önemin verilmediğini düşündürmektedir. Gerçi doktora öğrenimi görenlerin yüksek lisans öğrenimi görenlere göre daha az sayıda olduğu bilinmektedir; 2020 yılı itibariyle Türkiye’de toplam 297001 yüksek lisans öğrencisine karşılık 101242 doktora öğrencisi bulunmaktadır (YÖK, 2020). Ancak yine de bu durumu öğrenci sayısıyla açıklamak mümkün değildir. Çünkü doktora ve yüksek lisans programlarında öğrenim gören öğrenci sayılarında yaklaşık üç kat fark söz konusuken Türkçe eğitimi kapsamında hazırlanan dinleme becerisi ile ilgili lisansüstü tezler arasında dört kattan fazla fark söz konusudur. Dinleme becerisi ile ilgili doktora çalışmalarının artması hem Türkçe eğitimi alanına katkı sağlayacak hem de dinleme becerisinin ihmâl edilme durumunu ortadan kaldıracaktır. Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili toplam otuz dokuz üniversitede lisansüstü tez çalışması yapılmıştır. En fazla çalışma yapılan üniversiteler Gazi Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi ve Onsekiz Mart Üniversitesidir. On altı üniversitede ise sadece birer çalışma vardır. Gazi Üniversitesindeki çalışma sayısının fazla oluşu, bu üniversitenin çoğu üniversiteye göre daha eski tarihte (1982) kurulmasına ve Türkçe öğretmeniği lisans eğitiminin ilk başladığı üniversite olmasına bağlanabilir. Türkçe eğitimiyle ilgili çalışmaların erken başlanmış olması, ana dili öğretimi konusunda bu üniversitede araştırma yapanlara daha geniş bir görüş imkânı sunmuş olabilir. Tez sayısı fazla olan diğer bir üniversite ise Necmettin Erbakan Üniversitesidir. Bu üniversite resmî kayıtlarda 2010 tarihinde kurulmuş olarak görünse de Selçuk Üniversitesinden ayrılarak kurulduğu için bu tarihi 1975 olarak kabul etmek daha yerinde olacaktır. Yani bu üniversite de Gazi Üniversitesi gibi diğerlerine nazaran uzun bir geçmişe sahiptir. Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili en çok lisansüstü tez hazırlanan üniversitede bile sayının on üç olduğu, birçok üniversitede konuyla ilgili sadece bir tez hazırlandığı, çoğu üniversitede ise konuyla ilgili hiç tez çalışması bulunmadığı görülmektedir. Bu durum Türkçe eğitimi alanında dinleme becerisinin genel bir ilgi görmediği şeklinde yorumlanabilir. Türkçe eğitimiyle ilgili yüksek lisans ve doktora programları olduğu hâlde temel bir dil becerisi olan dinleme ile ilgili hiç tez hazırlanmamış olan üniversitelerin varlığı dinleme becerisinin ihmâl edilmesinin eski veya geçici bir durum olmadığını, sorunun güncel olduğunu göstermektedir. Türkçe eğitimi

alanında lisansüstü çalışmaların yoğun olarak yapıldığı üniversitelerde de durum aynıdır. Örneğin Atatürk Üniversitesinde 2007-2017 yılları arasında Türkçe eğitimiyle ilgili elli doktora tez çalışması yapılmasına (Turan, Sevim ve Tunagür, 2018, 33) rağmen Türkçe eğitimi kapsamında dinleme eğitimiyle ilgili sadece üç lisansüstü tez çalışması bulunmaktadır. Yine de ilgili konudaki çalışmaların yapıldığı üniversite sayısında ciddi bir artış vardır çünkü Doğan ve Özçakmak'ın (2014) ulaştıkları sonuçlarda toplam yirmi beş üniversitede dinleme eğitimi ile ilgili lisansüstü tez çalışması yapılmıştır. Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre ise çalışma yapılan üniversite sayısı otuz dokuzdur. Üstelik bahsedilen çalışma, bu çalışmanın aksine, Türkçe eğitimi alanıyla sınırlandırılmamıştır. Türkiye'de iki yüz otuz üniversite ve lisansüstü öğrenim gören toplam 398243 lisansüstü öğrencisi olduğu düşünülünce sayıların yetersizliği ortaya çıkmaktadır.

Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili yapılan lisansüstü çalışmalarda en fazla nicel en az ise nitel yöntemlerin tercih edildiği, yapılan çalışmaların deneysel olduğu görülmüştür. Bir çalışma kapsamında hangi yöntemin seçileceği konuya, imkânlara, araştırmacının niteliklerine göre değişebilir. Bir yöntemin diğerlerine kıyasla üstünlüğü söz konusu değildir, her zaman doğru olan değil konuya en uygun olan yöntem vardır. “Nicel ve nitel araştırma arasındaki ayırım çoğunlukla, sayılardan (nicel) ziyade kelimelerin kullanılması (nitel) ya da açık uçlu sorulardan (nitel mülakat soruları) ziyade kapalı uçlu soruların (nicel hipotezler) kullanılması çerçevesinde şekillendirilmektedir” (Creswell, 2017: 4). Bu bağlamda elde edilen bulgular sadece yöntemsel yönelimi ortaya koymakta, yöntemlerin doğruluğu veya etkili kullanımıyla ilgili bilgi vermemektedir. Dinleme strateji, yöntem, teknik uygulamaları ve öğretiminin dinleme becerisine etkisi ile dinleme sürecine yönelik durum çalışmaları en fazla çalışma yapılan konulardır. Bu da çalışmaların deneysel olduğu bulgusunu desteklemektedir. Dinlemenin diğer dil becerileriyle ilişkisini ele alan çalışmaların azlığı ise olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Dil becerileri birbiriyle ilişkili olduğu ve birbirini desteklediği için bunlar arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmaların alana faydalı olacağı düşünülmektedir. Diğer dil becerileriyle dinleme arasındaki ilişkiyi ele alan tez sayısının az oluşu da dikkat çekicidir. Temel dil becerileri (okuma, yazma, dinleme, konuşma) birbirinden çok farklı bilişsel, duyuşsal ve devinişsel süreçleri gerektirseler de birbirleriyle yakın ilişki içindedir ve birbirini destekler (Maden, 2013, 23).

Literatür incelendiğinde Türkçe eğitimi alanındaki lisansüstü tez çalışmalarını ele alan birçok araştırma olduğu ancak bunlardan sadece birinin dinleme becerisini ele aldığı belirlenmiştir. Doğan ve Özçakmak (2014) tarafından yapılan araştırmada 1998-2013 yılları arasında dinleme eğitimiyle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmaları incelenmiştir. Çalışma yapılırken sadece Türkçe eğitimi kapsamında hazırlanan tezler incelenmemiş, başka alanlardaki örneğin sağlık bilimleri kapsamındaki tezler de ele alınmıştır. Doğan ve Özçakmak (2014) tarafından yapılan araştırmada dinleme eğitimi çalışmalarındaki artışın 2008 yılında başladığı tespit edilmiştir, bu çalışmanın bulgularına göre ise artış 2010 yılında başlamıştır. İki çalışmadaki bulguların farklılığı çalışma dokümanlarının farklı oluşundan kaynaklanmış olabilir. Aynı zamanda bu bulgular, diğer alanlardaki araştırmacıların Türkçe eğitimi araştırmacılarına göre dinleme eğitimine daha önce ilgi göstermeye başladıkları şeklinde yorumlanabilir. Temel dil becerilerinden biri olan dinlemeye karşı ilgideki bu

gecikme, akla “neglected skill” (ihmâl edilmiş beceri) kavramını getirmektedir. Diğer taraftan, önceden de belirtildiği üzere, 2018 ve 2019 yıllarındaki veriler bu kavramın geçerliliğini kaybedebileceğini göstermektedir. İki araştırmanın tezlerde kullanılan yöntemlerle ilgili bulguları örtüşmektedir. İki çalışmada da en fazla nicel çalışma olduğu tespit edilmiştir. İlgili konuda en fazla lisansüstü çalışma yapılan üniversiteler iki çalışmada da aynıdır. Araştırma tarihleri arasında 7 yıllık bir süre bulunmasına rağmen en fazla çalışma yapılan üniversitelerin değişmediği, bu üniversitelerin Gazi Üniversitesi ve Onsekiz Mart Üniversitesi olduğu belirlenmiştir. Her iki çalışmada da hazırlanan tezlerin en fazla yaklaşım, yöntem ve tekniklerin uygulanması, öğretimi, karşılaştırılması konularında olduğu görülmüştür. İki çalışmada da yüksek lisans ve doktora tezlerinde dört kat fark söz konusudur. Çalışma dokümanlarının ve uygulama zamanlarının farklı olmasına rağmen benzer sonuçlara ulaşılması dinleme eğitimi çalışmalarına yaklaşımda değişme olmadığını göstermektedir.

Sonuç olarak, çalışmada alandaki diğer araştırmalarla örtüşen bulgulara ulaşılmıştır. Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisi ile ilgili lisansüstü tez çalışmalarında 2010 yılından itibaren göreceli, 2018 yılından itibaren ise büyük bir artış dikkati çekmektedir. Tezler çoğunlukla nicel yöntemle hazırlanmış olup en fazla seçilen konu dinleme strateji, yöntem ve teknikleridir. İlgili konudaki en fazla tez Gazi Üniversitesi’nde hazırlanmıştır. İlgili konuda hazırlanan tez sayısının az olduğu (f:93) söylenebilir.

Çalışma kapsamında elde edilen bulgulardan ve ulaşılan sonuçlardan hareketle Türkçe eğitimi alanında çalışan araştırmacılara aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

Dinleme becerisi ilgili tez sayısında 2018 yılından itibaren görülen artış devam ettirilebilir,

2020 yılında salgın hastalık süreci sebebiyle sekteye uğradığı düşünülen lisansüstü çalışmalar uzaktan eğitim imkânları değerlendirilerek sürdürülebilir,

Türkçe eğitimi alanında lisansüstü programları bulunan bütün üniversitelerde dinleme becerisiyle ilgili lisansüstü tez çalışmaları yapılabilir,

Değişik konularda ve çalışma dokümanlarıyla dinleme becerisi üzerine yapılan araştırmaları inceleyen çalışmalar yoluyla alandaki yönelim ve yaklaşımlar ortaya konabilir,

Türkçe eğitimi kapsamında dinleme becerisiyle ilgili doktora seviyesinde daha fazla çalışma yapılabilir,

Dinleme becerisinin diğer temel dil becerileriyle olan ilişki ve etkileşimini ele alan çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

Akkaya, N. & Ünal, E. (2016). Sözlü iletişim. *İlk ve ortaokullarda Türkçe eğitimi, 61-106.* (Ed: F. Susar Kırmızı). Ankara: Anı.

- Akyol, H. (2006). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Kök.
- Anwar, M. N. (2018). Acquisition of skills for listening comprehension: barriers and solutions. *International Journal of English Language and Literature Studies*, 7(3), 50-54.
- Aşlıhoğlu, B. (2009). Türkçe öğretmen adaylarına göre derslerde karşılaşılan başlıca dinleme engelleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(29), 45-63.
- Aydın, B. (2020). Türkiye’de eleştirel okuma konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (18), 76-87. DOI: 10.29000/rumelide.705515.
- Beall, M. L., Gill-Rosier, J., Tate, J., & Matten, A. (2008). State of the context: Listening in education. *The Intl. Journal of Listening*, 22(2), 123-132.
- Boyacı, S., & Demirkol, S. (2018). Türkçe eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(2), 512-531.
- Brownell, J. (1994). Teaching listening: Some thoughts on behavioral approaches. *The Bulletin of the Association for Business Communication*, 57(4), 19-24.
- Cemaloğlu, N. (2014). Verilerin kaydedilmesi, analizi, yorumlanması: nicel ve nitel. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 193-250. (Ed.: A. Tanrıoğen). Ankara: Anı.
- Chomsky, N. (2001). *Dil ve zihin*. Ankara: Ayraç.
- Coşkun, İ., DüNDAR, Ş., & Parlak, C. (2014). Türkiye’de özel eğitim alanında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (2008-2013). *Ege Eğitim Dergisi*, 15(2), 375-396.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Çıfci, M. (2001). Dinleme eğitimi ve dinlemeyi etkileyen faktörler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 1-13.
- Devine, T. G. (1978). Listening: What do we know after fifty years of research and theorizing?. *Journal of Reading*, 21(4), 296-304.
- Dixon, N. R. (1964). Listening: Most neglected of the language arts. *Elementary English*, 41(3), 285-288.
- Doğan, Y. (2011). *Dinleme eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Doğan, Y., & Özçakmak, H. (2014). Dinleme becerisinin eğitimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(2), 90-99.
- Duker, S. (1965). Listening and reading. *The Elementary School Journal*, 65(6), 321-329.
- Eyüp, B. (2019). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme eğitimi dersiyle ilgili görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 8(3), 1773-1795.
- Göçen, G., & Okur, A. (2015). Ortaokula yönelik söz varlığı araştırmalarının incelenmesi: Tezler. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(1), 64-79.
- Griffiths, S. (2009). Teaching and learning in small groups. *A handbook for teaching and learning in higher education*, 72-85. (Ed.: H. Ferry, S. Ketteringe, S. Marshall). New York: Routledge.
- Gücüyeter, B. (2009). Türk dili ve edebiyatı derslerinde dinleme eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 161-170.
- Gündoğdu, K., & Dönmez, B. (2016). 2000-2016 yılları arasında Türkçe öğretim programları alanında yayımlanan makale ve tezlerin analizi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 5(4), 2109-2125.
- Güneş, F. (2010). Ninnilerin çocukların dil ve zihinsel gelişimine etkisi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 2(3), 27-38.
- Funk, H. D., & Funk, G. D. (1989). Guidelines for developing listening skills. *The Reading Teacher*, 42(9), 660-663.

- Janusik, L. A. (2002). Teaching listening: What do we do? What should we do?. *International Journal of Listening*, 16(1), 5-39.
- Kantemir, M. (1991). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Kurudayıoğlu, M., & Kana, F. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme becerisi ve dinleme eğitimi özyeterlik algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 245-258.
- Landry, D. L. (1969). The neglect of listening. *Elementary English*, 46(5), 599-605.
- Maden, S., & Durukan, E. (2011). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme stillerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (4), 101-112.
- Maden, S. (2013). Temel dil becerileri eğitiminde kullanılabilecek aktif öğrenme öğretimsel iş/taktikleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(2), 20-35.
- Melanlıoğlu, D. (2012). Dinleme becerisinin geliştirilmesinde ailenin rolü. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(29), 65-77.
- Moradian, M. R., & Kogani Baharvand, P. (2015). The Effect of Group Dynamic Assessment on Raising Young Iranian EFL Learners' Metacognitive Awareness and Listening Comprehension. *Journal of Modern Research in English Language Studies*, 2(3), 67-86.
- Osada, N. (2004). Listening comprehension research: A brief review of the past thirty years. *Dialogue*, 3(1), 53-66.
- Resmî Gazete. (20.04.2016). *Lisansüstü eğitim ve öğretim yönetmeliği*, Sayı: 29690. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/04/20160420-16.htm> adresinden 01.11.2020 tarihinde alınmıştır.
- Robertson, A. K. (1999). *Etkili dinleme*. İstanbul: Hayat.
- Strother, D. B. (1987). On listening. *The Phi Delta Kappan*, 68(8), 625-628.
- Temelli, F., & Karcıoğlu, R. (2018). Muhasebe ve vergi uygulamaları dergisinde yayımlanan makalelerin bibliyometrik analizi: 2010-2017 dönemi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 11(2), 248-268.
- Turan, L., Sevim, O., & Tunagür, M. (2018). Türkçe eğitimi alanında hazırlanan doktora tez özetlerine yönelik bir içerik analizi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(11), 29-44.
- Walker, N. (2014). Listening: The most difficult skill to teach. *Encuentro*, 23(1), 167-175.
- Vandergrift, L. (2004). 1. Listening to learn or learning to listen?. *Annual review of applied linguistics*, 24, 3-25.
- Varışoğlu, B., Şahin, A., & Göktaş, Y. (2013). Türkçe eğitimi araştırmalarında eğilimler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1767-1781.
- Whiteson, V. (1975). Listening Comprehension--A Neglected Art. *English Teachers' Journal (Israel)*, 14, 21-22.
- Yağan, S. A., & Çubukçu, Z. (2019). Türkiye ve İngiltere Doktora Programlarının Karşılaştırılması. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 9(1), 134-143.
- YÖK (Yükseköğretim Kurumu). *Öğrenim düzeyine göre öğrenci sayısı, 2019-2020 yükseköğretim istatistikleri*. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden 04.10.2020 tarihinde alınmıştır.